

Juuso Mäkinen

Taivasten valtakunnan avaimet

Avaintenvallan oppi ja historia

Taivasten valtakunnan avaimet

Avaintenvallan oppi ja historia

Juuso Mäkinen

"Kolmanneksi kukaan ei voi kieltää, että meillä on oikeat vanhat avaimet emmekä käytä niitä muuhun kuin sitoaksemme ja päästääksemme synnit, jotka on tehty Jumalan käskyä vastaan, mihin Kristus on ne asettanut ja apostolit ja koko kristikunta ovat niitä käyttäneet tähän päivään asti. Meillä on siis samat avaimet ja käytämme niitä samalla tavalla kuin vanha kirkko. Siksi me olemme sama vanha kirkko tai ainakin osa sitä. Me emme näet keksi mitään uusia avaimia emmekä laadi uusia lakeja, emme myöskään sulje kuninkaita ja herroja ulos maallisista valtakunnista ja päästä heitä taas niihin sisään. Vaan me ainoastaan suljemme ulos syntisiä taivasten valtakunnasta ja päästämme heidät siihen taas sisään, aivan samoin kuin vanha kirkko on Herran käskystä tehnyt. Niinpä paavilaiset panettelevat meitä eli tuomitsevat harhaoppisiksi ja pilkkaavat meissä vanhaa kirkkoa, apostoleja ja itse Kristusta."

Martti Luther, *Wider Hans Worst*¹

Eerolle, Eskolle, Samulille, Jussille, Ristolle ja Juhanalle, rippi-isilleni vuosien varrelta. Teidän palveluksenne kautta olen oppinut kokemuksesta tuntemaan taivasten valtakunnan avainten ihanuutta ja vakavuutta.

¹ WA LI, 480, 31–481, 23 (suom. Concordia 5/2020, 23).

Kansikuva: Lucas Cranachin maalaman Wittenbergin kaupunginkirkon alttaritaulun vasen siipi. Wittenbergin kirkkoherra Johannes Bugenhagen istuu rippituolilla ja päästää avaimilla yhden ripittäytyjän synneistä ja torjuu toisen luotaan (Götze 1959, 96–97). Alttaritaulun kaksi muuta siipeä esittävät kastetta (oikealla) ja ehtoollista (keskellä), mikä korostaa ripin asemaa kolmantena sakramenttina.

Kuvan lähde: Wikimedia Commons.

Takakannen kuva: Saksan keisari Henrik II:n (973–1024, hallitsi 1014–1024) perikoop-pikirjasta. Pyhä Pietari saa taivasten valtakunnan avaimet. Kuvan lähde: Wikimedia Commons.

ISBN 978-952-80-6300-1

© 2022 Juuso Mäkinen

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

Sisällys

Esipuhe	9
Johdanto	11
Keskeiset käsitteet.....	12
Kirjan rakenne	17
Kontantinolainen fuusio	24
Avaintenvallan historian suuria kysymyksiä.....	25
1. Avaintenvalta Uudessa testamentissa	29
1.1. Avaintenvalta evankeliumeissa	29
1.2. Avaintenvalta apostoleilla	45
2. Avaintenvalta vanhassa kirkossa	55
2.1. Apostoliset isät Hermaan paimeneen asti	55
2.2. Hermaan paimen	62
2.3. 100-luvun jälkipuoliskolla parannus saa kirkollisen muodon	66
2.4. 200-luvun alkupuolen kiista toisesta parannuksesta	70
2.5. Cyprianus näyttää tien eteenpäin Deciuksen vainon jälkeen	78
2.6. Origenes.....	83
2.7. Kehitys 300-luvulla.....	85
2.8. Ambrosius ja Augustinus.....	91
3. Avaintenvalta keskiajalla	96
3.1. Kehitys 400–500-luvuilla	96
3.2. Gregorius Suuri vakiinnuttaa ripin kolmiosisisuuden	106
3.3. Yksityisriippi syntyy Brittein saarilla.....	108
3.4. Yksityisriippi saapuu mantereelle	116
3.5. Karolingiajasta 1000-luvun puoliväliin	121
3.6. Varhaisskolastiikan aika.....	135

3.7. Korkea- ja myöhäisskolastiikan aika.....	141
3.8. Rippi keskiajan Ruotsissa ja Suomessa	151
3.9. Ekskurssi: ripin kehitys idässä.....	155
4. Luther ja avaintenvalta	157
4.1. Uskonpuhdistus alkaa kiistana parannuksesta (vuodet 1517–1518).....	157
4.2. Nuoren Lutherin kehittyvä käsitys parannuksesta (vuodet 1518–1519)	168
4.3. Nuoren Lutherin käsitys pannasta (vuodet 1517–1520).....	182
4.4. Rippiteologian perusteet uskonpuhdistuksen läpivalaisussa (vuodet 1520–1521)	193
4.5. Karlstadtin rippimullistukset ja Lutherin puuttuminen peliin (vuodet 1521–1523)	221
4.6. Ehtoolliskuulustelu syntyy ja hakee paikkaansa suhteessa rippiin ja pannaan (vuodet 1523–1528).....	228
4.7. Ripin kaksiosaisuus piirtyy esille (vuodet 1523–1528).....	244
4.8. Kypsan Lutherin oppi avaintenvallasta (vuodet 1529–1546).....	250
4.9. Lutherin pannakäytäntö	296
4.10. Ekskurssi: Nürnbergin rippikiista eli yksityisen ja yleisen ripin suhde	324
4.11. Ekskurssi: Voiko veljellinen seurakuntakuri toteutua kansankirkossa?	330
4.12. Ekskurssi: Melancthonin Ydinkohtien opetus avaintenvallasta.....	339
5. Tunnustuskirjojen oppi avaintenvallasta	348
5.1. ”Varsinaisesti ja välittömästi hän uskoo avaimet kirkon haltuun”.....	350
5.2. ”Ei aineellisia vaan iankaikkisia lahjoja”	354
5.3. ”Vihkivalta ja tuomiovalta”	357
5.4. ”Oikea kristillinen panna”	360
5.5. ”Synninpäästö on todellinen evankeliumin ääni”	369
5.6. ”Parannuksen sakramentti”	372
5.7. ”Katumus ei oikeastaan ole muuta kuin kaste”	378
5.8. ”Ketään ei päästetä ehtoolliselle ilman edeltävää tutkimista ja kuulustelua”	381
5.9. ”Neuvo minulle lyhyt tapa ripittäytyä!”	383

5.10. Tunnustuskirjat eivät puhu yleisestä ripistä	388
6. Rippi vanhaluterilaisuudessa.....	389
6.1. Ripin suhde virkaan Lutherilla ja puhtasoppisuudessa	389
6.2. Rippi Saksan vanhaluterilaisissa kirkkojärjestyksissä	392
6.3. Rippi 1500–1600-luvun Ruotsissa.....	407
6.4. Rippi 1500–1600-luvun Suomessa.....	421
7. Ripin rappio.....	435
7.1. Saksassa sota, pakko, pietismi ja rationalismi rapauttavat ripin	435
7.2. Kehitys Suomessa 1700-luvun alusta vuoden 1913 kirkkokäsikirjaan asti	443
8. Avaintenvalta uusluterilaisuudessa.....	459
8.1. August Vilmar	462
8.2. Theodor Kliefoth	495
8.3. Wilhelm Löhe	517
9. Avaintenvalta Suomessa 1900-luvun alusta nykypäivään.....	568
10. Avaintenvalta Lähetyshiippakunnassa	579
10.1. Lähetyshiippakunnan synty ja avaintenvalta.....	579
10.2. Hiippakuntajärjestys	581
10.3. Katekismus	587
10.4. Jumalanpalvelus, yleinen rippi ja ehtoolliskuulutus	589
10.5. Yksityisrippi.....	591
11. Miten eteenpäin?.....	593
11.1. Ehtoollissulku, panna ja julkirippi.....	595
11.2. Ripin ja ehtoollisen suhde	604
11.3. Yksityisripin yleistyminen	609
11.4. Loppusanat.....	612
Lähteet ja kirjallisuus	613
Lyhenteet	613
Lähteet ja kirjallisuus	614

Esipuhe

Ensimmäisen kosketukseni yksityiseen rippiin sain keväällä 2012, kun nuorena ja omine ponnisteluineni hengelliseen vararikoon joutuneena kilvoittelijana soitin sydän pamppaillen toiselle seurakuntani kahdesta pastorista ja kysyin mahdollisuutta ripittäytyä yksityisesti. Sovimme tapaamisen kasvotusten. Kokemus oli yhtä aikaa vaikea ja äärimmäisen siunaava. Vaikea se oli siksi, että vaati todellista itsensä voittamista, että pystyin pusertamaan huuliltani tunnustuksen konkreettisista syntisistä teoista. Mutta oli äärimmäisen siunaavaa saada kuulla evankeliumin sana juuri minulle: minun syntini ovat anteeksi annetut. Sittemmin olen monien lankeemusten kautta löytänyt yksityisen ripin säännöllisen epäsäännölliseksi avuksi kristityn tiellä. Olen saanut kokea, että vaikka nopeita voittoja ei kaidalla tiellä ole saavutettavissa, säännöllisesti käytetty yksityinen rippi voi kasvattaa ihmistä uskomaan yhä rohkeammin, että Jeesuksen veren armo on tarjolla minullekin syntiselle. Sitä kautta yksityisrippi tukee kilvoittelua ja pyhää elämää, vaikka elämä jääkin lihamme turmeluksen vuoksi vajaksi aina hautaan ja ruumiin ylösnousemukseen asti. Rakkaus yksityistä rippiä kohtaan on ensimmäinen syy, miksi kirjoitin tämän kirjan. Olen löytänyt yksityisessä ripissä avoimen armolähteen ja tahtoisin tehdä sen rakkaaksi kaikille muillekin. Olisi toiveitteni täyttymys, jos tämä kirja voisi virittää rakkaassa kirkossani Lähetyshiippakunnassa syvempää rakkautta yksityistä rippiä kohtaan ja tarjota raamatullisluterilaiseen teologiaan perustuvaa ymmärrystä kirkkokurille.

Toinen syy kirjoittaa tämä kirja liittyy teologisiin kiinnostuksiini. Elokuussa 2017 minut vihittiin Lähetyshiippakunnan papiksi. Olin jostain saanut ajatuksen, että olisi kiinnostavaa tutustua 1800-luvun hyviin saksalaisiin luterilaisiin teologeihin. Saksassa kasvaneena minulla oli siihen riittävä kielitaito. Vuodenvaihteessa 2017–18 tilasin saksalaisesta antikvariaatista August Vilmarin¹ (1800–1868) dogmatiikan. Kun silloinen dekaani Juhana Pohjola kuuli asiasta, hän rohkaisi minua tutustumaan tarkemmin uusluterilaisiin isiin. Siitä asti olen tutkaillut ahkerasti Vilmarin, Theodor Kliefothin² (1810–1895) ja Wilhelm Löhen³ (1808–1872) tekstejä. Erityisen vaikutuksen teki Kliefothin 500-sivuinen tutkimus *Beichte und Absolution*⁴, ”Rippi ja synninpäästö”, jossa Kliefoth käy huolellisesti läpi ripin historian Uudesta testamentista

¹ Lausutaan ”Filmaa”.

² Lausutaan ”Kliifoot”.

³ Lausutaan ”Löö-e”.

⁴ Kliefoth 1856.

1800-luvulle⁵. Siihen mennessä olin saanut luettavakseni vain kursorisia, parinkymmenen sivun mittaisia esityksiä ripin historiasta. Kliefoth onnistui mittavilla lainauksilla ja raittiilla historiallisella tajulla piirtämään esiin, miten Uuden testamentin opetus taivasten valtakunnan avaimista on muotoutunut vanhan kirkon ja keskiajan kautta Tunnustuskirjojen opiksi, ja millä tavalla taas uskonpuhdistuksen jälkeinen kehitys on muuttanut rippikäytäntöämme. Syntyi polttava tarve jakaa näitä oivalluksia muillekin.

Vuonna 2020 tammikuun alussa koetin ruveta kirjoittamaan ripin historiasta opetusta, joka olisi laajempi kuin perinteinen lyhennelmä: "Olipa kerran vanhan kirkon katumuslaitos, sen jälkeen keskiajan rippilaitos ja sitten tuli uskonpuhdistus." Tavoitteena oli kirjoittaa joidenkin kymmenien sivujen mittainen artikkeli. Nopeasti minulle alkoi valjeta, että olen ajautunut kirjoittamaan kirjaa. Minulla oli tarve kaivaa itse esiin Lutherin rippiteologian kehitys ja jakaa 1800-luvun isien opetusta ja käytännön kokeiluja ripin ja kirkkokurin saralta. Tutkimuksen edistyessä kävi myös ilmi, että näkökulma on liian suppea, jos se rajoittuu rippiin. Herramme Jeesus Kristus ei ole asettanut suoraan rippiä, vaan Hän on uskonut kirkolleen taivasten valtakunnan avaimet. Avaintenvalta sisältää kyllä synninpäästön ja siten ripin, mutta myös kirkkokurin kaikissa muodoissaan. Herra ei näet ole antanut kirkolleen käskyä ainoastaan päästää maan päällä vaan myös sitoa (Matt. 16:19, 18:18), ei ainoastaan antaa anteeksi syntejä vaan myös pidättää niitä (Joh. 20:23). Niinpä tutkimus laajeni luonnostaan avaintenvallan oppia ja historiaa käsitteleväksi kirjaksi. Tutustuminen Lutherin ja 1800-luvun isien opetukseen vahvisti asian: avaintenvalta on oikea raamatullinen otsikko, jonka alle rippi ja kirkkokuri kuuluvat.

Kiitän piispa, TT h.c. Risto Soramiestä sekä pastori, perheterapeutti, TT Jari Kekälettä, jotka ovat lukeneet kirjani eri versioita ja antaneet tarpeellista palautetta. Kiitos Jarille erityisesti kirjan rakennetta koskevista parannusehdotuksista. Kiitän piispa, TT Juhana Pohjolaa ja dekaani Joel Kerosuota kannustuksesta kirjan kirjoittamisen ja hiomisen aikana. Kiitän ystäviäni Mikko Ahoa ja Pyyri Sipilää vuosien varrella käydyistä keskusteluista, jotka ovat auttaneet kirkastamaan kirjan keskeisiä ajatuksia. Kiitän vaimoani ja lapsiani kärsivällisyydestä aviomiehen ja iskän pitkäksi venähtänyttä projektia kohtaan. Omistan kirjan rippi-isilleni vuosien varrella, joiden käsissä taivasten valtakunnan avaimet ovat kerta toisensa jälkeen avanneet minulle taivaan.

Helsingissä pitkäperjantaina 15.4.2022
Juuso Mäkinen

⁵ Teos on rippitutkimuksen klassikoita, johon vielä meidän aikanammekin on viitattu, esim. Lempiäinen 1963, 13–14; Werkström 1963, xi; Peters 1994 passim.

Johdanto

”Rippi” on joko yleisesti armollista ja ymmärtävää sielunhoitoa tai hengellistä painostamista ja pakkoa, jossa taustalla välkkyvät yhteisöstä ulossulkeminen, inkvisitio ja polttoriviot. Näin usein ajatellaan. Keskustelua ripistä leimaa, ettei juurikaan mietitä, mihin rippi perustuu. Tutustuminen ripin historiaan osoittaa, että rippiin liittyy legioona kysymyksiä, joihin on vastattu ripin historiassa eri tavoin. Mitä on rippi? Mikä on ripin ja parannuksen suhde? Mikä on ripin ja kasteen suhde? Miten rippi liittyy taivasten valtakunnan avaimiin, jotka Kristus on antanut kirkolleen? Mitä tämä avaintenvalta pitää sisällään? Kuka käyttää avaimia, jokainen uskova, pappi vai hengellinen karismaatikko? Kuka antaa synnit anteeksi? Voiko kaikki synnit saada anteeksi? Minkä edellytysten täytyessä synninpäästö voidaan julistaa? Voiko ihminen hyvittää syntejään? Voiko hän myötävaikuttaa pelastukseensa? Miten ihminen pelastuu? Näin kysymys ripistä tiivistyy lopulta kysymykseen, miten syntinen voi kestää pyhän Jumalan kasvojen edessä. Koetan tässä kirjassa näyttää, miten yllä oleviin kysymyksiin on kirkkohistoriassa vastattu ja miten niihin pitäisi Pyhän Raamatun ja luterilaisen Tunnustuksen valossa vastata.

Tunnettu Luther-tutkija Albrecht Peters (1924–1987) on nostanut esille, että Lutherin rippikäsitystä käsittelevässä tutkimuksessa on keskitytty yleensä yhteen neljästä näkökulmasta.

- 1) Yksityinen rippi auttaa meitä vaeltamaan oikein kasteen armossa ja valmistaa meitä Herran pyhälle ehtoolliselle.
- 2) Yksityisessä ripissä on kyse parannuksesta ja syntien tunnustamisesta. Yksityinen rippi hakee paikkaansa Jumalan edessä tapahtuvan synnintunnustuksen ja lähimmäisen edessä tapahtuvan synnintunnustuksen rinnalta.
- 3) Yksityisessä ripissä on pohjimmiltaan kyse synninpäästöstä, joka on evankeliumia. Yksityinen rippi on erityinen evankeliumin muoto, evankeliumia sovellettuna yksittäiseen ihmiseen.
- 4) Yksityinen rippi perustuu avaintenvaltaan, jonka Herra Jeesus Kristus on uskonut kirkolleen. Avaintenvallassa on kyse syntien päästämisestä ja sitomisesta maan päällä siten, että ne on päästetty tai sidottu myös taivaassa Jumalan kasvojen edessä (Matt. 16:19, 18:18), syntien anteeksiantamisesta tai syntien pidättämisestä Pyhän Hengen voimassa (Joh. 20:22–23). Synninpäästö ja syntien pidättäminen vaikuttavat aina viimeiselle tuomiolla asti.

Niin kuin Peters huomauttaa ja arvata saattaa, kaikki neljä näkökulmaa tarvitaan, jos halutaan esittää uskonpuhdistajan ja häntä seuraavan kirkon oppi oikein¹. Silti neljäs näkökulma on perustavin.

Tätä avaintenvirkkaa ei kylläkään saa liian mutkattomasti samastaa salaiseen rippiin. Sitä harjoitetaan monissa eri muodoissa: sekä pastorin julistuksessa että veljellisessä keskustelussa, sekä rukouksessa sairaiden ja riivattujen puolesta että ehtoolliskuulustelussa, sekä seurakunnallisessa ripissä eli ”yhteisessä synnintunnustuksessa” (Offene Schuld) että yksityisessä ripissä. Vastuullisen palvelijan kautta tapahtuva juhlallinen sitominen ja päästäminen kokoontuneen seurakunnan keskellä on Lutherin mukaan kasteen ja ehtoollisen tavoin Kristuksen asetus ja käsky ja siksi iuris divini [= olemassa jumalallisen oikeuden perustella]. Koko elämänsä ajan uskonpuhdistaja taisteli intohimoisesti sen puolesta, että ei ainoastaan päästöavainta vaan myös sideavainta käytettäisiin raamatullisesti. Tässä hän haki kaikissa yksityiskohdissa huolellisesti suuntaa Matt. 18:15–18 seurakuntasäännöstä. Pääsiäisen pakkoripin muuttaminen ehtoollista edeltäväksi katekismuskuulusteluksi pitää myös nähdä tätä taustaa vasten, osana kamppailua rippikatumuksen uudistamisen puolesta. Valitettavasti näitä yhteyksiä ei Luther-tutkimuksessa tähän mennessä ole juurikaan pantu merkeille. Niinpä meidän täytyy esittää ne hieman tarkemmin.²

Tämä kirja on yritys esittää Raamatun, Lutherin, Tunnustuskirjojen ja luterilaisten isien oppi avaintenvallasta ”hieman tarkemmin”, avaintenvallan 2000-vuotisen historian kontekstissa.

Keskeiset käsitteet

Avaintenvallalla tarkoitan tässä kirjassa sitä valtaa, jonka Kristus on antanut kirkolleen syntien anteeksiantamiseksi eli päästämiseksi ja syntien pidättämiseksi eli sitomiseksi. Käsitteitä *avaintenvalta* ja *avaintenvirka* käytän yleensä synonyymeinä paitsi Löhellä, joka antoi käsitteille toisistaan poikkeavat merkitykset. Kuten Petersin lainauksesta käy ilmi, avaintenvalta niputtaa yhteen monta teemaa, joita emme ole yleensä tottuneet käsittelemään yhdessä. Avaintenvalta on Kristuksen asettama erityinen lain ja evankeliumin julistamisen muoto, joka huipentuu synninpäästöön. Synninpäästö rinnastuu kasteen ja ehtoollisen sakramentteihin, ja sitä onkin kutsuttu parannuksen sakramentiksi. Avaintenvalta sisältää ripin kaikissa muodoissaan, niin hyvin yksityisen ihmisen ripin yksin pastorin edessä tai koko seurakunnan edessä kuin myös koko seurakunnan yhtei-

¹ Peters 1994, 31–35.

² Peters 1994, 34–35, käännös JM. Petersin alaviitteet on jätetty pois.

sen ripittäytymisen yleisine synninpäästöineen. Avaintenvalta on siis ripin raamatullinen ydin. Parannuksen tekemisen ja parannuksen sakramentin muodoissa on tapahtunut paljonkin muutoksia kristikunnan historiassa, mutta Kristuksen antama käsky ja valta päästä ja sitoa on pysynyt samana. Tietyssä mielessä avaintenvalta on toiminnassa myös evankeliumin saarnassa tai veljien jakaessa toisilleen rohkaisua Jumalan Sanasta. Avaintenvalta liittyy myös kirkkokuriin, siihen kasvatukseen, jota pastoreista ja maallikoista koostuva kirkko harjoittaa estääkseen jäseniään eksymästä ja vahvistaakseen heitä uskossa ja kristillisessä elämässä. Koska avaintenvalta on kirkon valtaa, siihen liittyy erottamattomasti kysymys piispojen, pastorien ja seurakuntalaisten välisestä suhteesta. Kuka käyttää avaintenvaltaa, missä tilanteessa ja millä valtuuksilla?

Avaintenvalta liittyy erottamattomasti *parannukseen*. Parannus (kreikaksi *metanoia*, latinaksi *poenitentia*) eli *kääntymys* (kreikaksi *epistrofee*, latinaksi *conversio*)³ koostuu luterilaisen opin mukaan kahdesta asiasta: katumuksesta, jota kutsutaan myös parannukseksi tai kääntymykseksi sanan ahtaamassa mielessä, ja uskosta. ”Tehkää parannus ja uskokaa evankeliumi!” (Mark. 1:15) ”Olen todistanut sekä juutalaisille että kreikkalaisille parannusta kääntymyksessä Jumalan puoleen ja uskoa meidän Herramme Jeesuksen Kristukseen.” (Apt. 20:21) Katumuksen vaikuttaa Jumalan laki, jossa Hän paljastaa ihmisen synnin. Katumus ilmenee syntien tunnustamisena ja on kuolemista Kristuksen kanssa. Uskon vaikuttaa Jumalan evankeliumi, jossa Hän lupaa syntiselle syntien anteeksiantamuksen Kristuksen tähden. Usko ilmenee luottamuksena Jumalan armoon ja on kuolleista nousemista Kristuksen kanssa. Parannuksen seuraus on syntien anteeksiantamus (Luuk. 24:47), koska siinä tullaan uskon kautta osalliseksi vanhurskauttamisesta eli Jeesuksesta ja Hänen sovitusyöstään. Parannusta pitää siksi saarnata Kristuksen nimessä (Luuk. 24:47) eikä ihmisten nimessä eli inhimillisiin tekoihin ja yrityksiin perustuen⁴. Raamatun mukaan parannus tapahtuu kasteessa, palaa kasteeseen ja elää kasteesta (Mark. 1:4–5), joka juuri on Kristuksen kanssa kuolemista ja ylösnousemista (Room. 6:1–14).

³ Hepreaksi parannuksesta puhutaan pääasiassa juurella *šuv* ”kääntyä”, ”palata” ja sen johdannaisilla. Samoin tehdään syriain kielellä, missä vastaava juuri on *tuv*. Syyria on lähellä Jeesuksen ja apostolien puhumaa arameaa ja se oli kreikan ja latinan ohella kolmas antiikin merkittävistä kristillisistä kielistä.

⁴ Tätä Luther ei väsynyt korostamasta, Öberg 1970, 178–179.

Luterilainen opetus parannuksen ja kasteen rakenteesta	
Kristuksen kuolema	Kristuksen ylösnousemus
lain työ eli synnin tuomitseminen ja syntisen surmaaminen	evankeliumin työ eli syntisen lohduttaminen ja eläväksitekeminen
synnyttää katumusta eli synnin tuntemista	synnyttää uskoa eli armon tuntemista
ilmenee syntien tunnustamisena	tulee synninpäästössä
toissijainen, Jumalan vieras työ	ensisijainen, Jumalan varsinainen työ

Ilmaisu *tehdä parannus* johtaa helposti ajattelemaan, että ihminen parantelee siinä itse itseään (vaikkakin Jumalan armon avulla). Tämä käsitys on Raamatun vastainen, vaikka se on näytellyt hyvin suurta roolia avaintenvallan historiassa ja näyttelee edelleen roomalaiskatolisessa ja ortodoksisessa teologiassa. Luterilaiset korostavat, että parannuksessa ihminen on syvimmiltään vain Jumalan pelastavan työn kohde, vaikka parannus saakin ihmisessä aikaan muutoksen, tuottamaan parannuksen soveliaita hedelmiä eli elämään pyhästi (Matt. 3:8).

Parannus-sanasta tekee vielä hankalamman, että sitä käytetään suomen kielessä vastineena kahdelle germaaniselle sanalle, joilla on eri merkitys. Luterilaisten suussa saksan *Buße* ja ruotsin *bot* tarkoittavat parannusta katumuksena ja uskona. Saksan *Besserung* ja ruotsin *bättring* (latinaksi *emendatio*) taas tarkoittavat tapojensa parantamista, mikä on tarkkaan ottaen parannuksen (*Buße*, *bot*, *poenitentia*) seuraus. Kun vanhoissa luterilaisissa synnintunnustusrukouksissa katuja lupaa Jumalan armon avulla ”parantaa itsensä” (*sich bessern*, *bättra sig*), taustalla ovat aina käsitteet *Besserung* ja *bättring*, ei *Buße* ja *bot*. Katuja ei siis lupaa muuttaa itseään hyväksi – mikä on mahdotonta – vaan lupaa ”ottaa vastaan Jumalan armon niin, ettei se jää turhaksi” (2. Kor. 6:1). Suomen kielen parannus-sanan kahta eri merkitystä on kuvattu tekemällä ero *sydämen parannuksen* (katumus ja usko) ja *elämän parannuksen* välillä, joka on seurausta aidosta sydämen parannuksesta.

Parannus-sanan monimerkitysisyyttä välttääkseen monet protestantit ovat Friedrich Schleiermacherista (1768–1834) alkaen käyttäneet sanaa *mielenmuutos* (saksa *Sinnesänderung*), joka on käännös kreikan sanasta *metanoia*⁵. Mutta jos *parannus* johtaa ajatukset liiaksi tekoihin, *mielenmuutos* johtaa ajatukset siihen, että ihminen tekisi

⁵ ”Mielenmuutos”-käsitteen kannattajat voivat vedota Lutherin varhaisiin lausumiin, että *poenitentia* on huono käännös kreikan sanalle *metanoia*. Kreikan käsite *metanoia* pitäisi nuoren Lutherin mielestä kääntää latinaksi ilmaisuilla *resipiscentia* ”jälleen tajuihinsa tuleminen” tai *intelligentia sui mali* ”oman pahuutensa tajuaminen”, Öberg 1970, 130–131. Luther ei huomautuksistaan huolimatta kuitenkaan syrjäyttänyt vakiintuneita käsitteitä, vaan täytti ne uudella, oikealla teologisella sisällöllä.

jonkin vaaditun psykologisen niksahduksen. Mielenmuutoksesta tulee helposti jonkinlainen hengellinen "self-help"-kikka. Yhtä vähän kuin perisyntien turmelemalla ihmisellä on kykyä parantaa itseään ennen kuin Jumalan armo parantaa hänet, yhtä vähän hänellä on kykyä "muuttaa mielensä" ennen kuin Jumalan armo muuttaa hänet. Siksi pitäydyn käyttämään vakiintunutta sanaa *parannus*, paitsi milloin *mielenmuutos* esiintyy käyttämissäni lähteissä. Kun puhun vanhasta kirkosta, käytän sanoja *parannuslaitos*, *tehdä parannusta* ja *katumuslaitos*, *tehdä katumusta* synonyymeinä.

Synninpäästö tarkoittaa yleensä piispan tai papin (ennen korkeaskolastiikkaa ja luterilaisuudessa myös maallikon) lausumaa sanaa, että ripittäytyjän synnit on annettu anteeksi. Synninpäästö oli 1200-luvulle saakka rukousmuotoinen. Vasta 1200-luvulla synninpäästö muuttui julistavaan muotoon: "Minä annan sinulle syntisi anteeksi". Synninpäästöä kutsutaan myös nimellä *absoluutio*, joka tulee latinasta ja tarkoittaa päästämistä, päästöä (*absolutio*). Vastaava verbi on *absolvoida* eli päästää vapaaksi synneistä (latinan *absolvere*). Absoluution vastakohta on *retentio*, joka on latinaa ja tarkoittaa syntien pidättämistä.

Vanhan kirkon aikana kun rippi ei ollut vielä kehittynyt, puhuttiin synnin pidättämisen ja päästämisen sijaan ekskommunikaatiosta ja rekonsiliaatiosta. *Ekskommunikaatio* tulee latinasta (*excommunicatio*) ja tarkoittaa erottamista Kristuksen kirkon ja erityisesti ehtoollisen yhteydestä. Yhteys on latinaksi *communio*. Sanaa on vanhastaan käytetty ehtoollisesta, joka on osallisuus Kristuksen ruumiista ja verestä (1. Kor. 10:16–17). Ekskommunikaation synonyymi on germaanisista kielistä tuleva sana *panna* (saksaaksi *Bann*, joka tarkoittaa alkuaan juhlallista lausumaa, myöhemmin myös manausta ja kiirousta vrt. nykyruotsin kirosana *förbannad*, joka tarkoittaa oikeastaan "kirottua"). Ekskommunikaation vastakohta on *rekonsiliaatio* (latinan *reconciliatio*) eli palauttaminen kirkon yhteyteen, sovintoon kirkon kanssa. Vastaava verbi on *rekonsiloida* (latinan *reconcilio*).

Yksityinen rippi tarkoittaa toimitusta, jossa yksi kristitty tunnustaa syntinsä yksityisesti yleensä piispalle tai papille ja saa synninpäästön. Yksityisestä ripistä on keskiajalla ja uskonpuhdistuskautena käytetty myös nimitystä *korvarippi*, mutta myöhemmin tällä sanalla on tarkoitettu usein roomalaiskatolista rippiä erotuksena luterilaisesta yksityisripistä. Siksi käsitettä ei tässä kirjassa käytetä paitsi missä se esiintyy lainatuissa lähteissä. *Yhteinen* eli *yleinen rippi* tarkoittaa toimitusta, jossa useampi kristitty tai koko seurakunta tunnustaa syntinsä. Yleiseen rippiin ei välttämättä liity synninpäästöä. *Julkirippi* tarkoittaa toimitusta, jossa yksi kristitty tunnustaa syntinsä seurakunnan edessä ja saa piispalta tai papilta synninpäästön.

Kirkkokuri tarkoittaa kirkon harjoittamaa kasvatusta, jonka tarkoitus on estää jäseniään paatumasta synnin teillä ja joutumasta lopulta helvettiin. Nimitys *kirkkokuri*

kalskahtaa moneen korvaan pahalta. Ilmaisuu palautuu kreikan sanaan *paideia*, joka tarkoittaa kurin ja kurituksen lisäksi kasvatusta. Voisimme puhua kirkkokurin sijaan *kirkkokasvatuksesta*, ellei tämä sana taas herättäisi liian rajoittuneita mielikuvia kirkon lapsi-, nuoriso- ja rippikoulutyöstä. Kirkkokuri kohdistuu koko kristilliseen kirkkoon vauvasta vaariin. Kristitty on uskosta vanhurskautettuna pyhä, mutta itsessään edelleen syntinen (Room. 7:7–25). Siksi kirkossa tapahtuu lankeemuksia, ja siksi kirkkokuria tarvitaan. Ilmaisuu kirkkokuri palautuu Raamattuun. Paavali sanoo luovuttaneensa Efeson harhaopettajia saatanan haltuun, jotta heitä ”kuritettaisiin” tai ”kasvatettaisiin” (*paideuthoosin*), etteivät he enää pilkkaisi (1. Tim. 1:20). Panna on apostolin mukaan tarkoitettu ”lihan” eli ihmisen syntiturmeluksen ”turmioksi”, jotta ”hänen henkensä” eli Pyhän Hengen uudistama ihminen pelastuisi Herran päivänä (1. Kor. 5:5). Koska kirkon kasvatustoiminnan tehtävä on tuottaa tuho ihmisen *synnille*, ei siis ihmiselle, on vanhastaan puhuttu *kirkkorangaistuksesta*. Tätä sanaa ei kuitenkaan ole viisasta käyttää, koska se herättää vääriä mielikuvia kiduttavasta inkvisitiosta tai julkirippiin liitetyistä maallisista rangaistuksista kuten kirkon ovella seisottamisesta, jalkapuusta tai sakoista. Oikealla kirkkokurilla ei ole mitään tekemistä kidutuskammion eikä muidenkaan ruumiillisten rangaistusten tai häpeärangaistusten kanssa. Kirkon motto on: *non vi sed verbo*, ei voimalla vaan ainoastaan Jumalan sanalla.

Avaintenvallan historia osoittaa, että kirkon jäsenten lisäksi myös kirkkokurin *harjoittajat* ovat edelleen syntisiä. Kirkkokuri voi syntisten ihmisten käsissä vääristyä hengelliseksi, henkiseksi tai joskus jopa ruumiilliseksi väkivallaksi. Kirkkokuria tutkiesamme ja harjoittaessamme meidän on kuitenkin muistettava tärkeä teologinen periaate, että asian väärä käyttö ei tee tyhjäksi sen oikeaa käyttöä. Kristus on asettanut kirkkossaan paimenet pitämään huolta kaikista laumansa lampaista (Apt. 20:28). Taivaallinen Isä haluaa kaikkien lastensa pitävän huolta toinen toisistaan veljinä ja siskoina, saman perheen jäsenenä (Ef. 2:19; Matt. 18:15–18; Luuk. 17:3–4). Näin ollen kirkolla ei ole muuta vaihtoehtoa kuin yhdessä valvoa ja rukoilla apua omaa syntiään vastaan ja harjoitella kirkkokurin oikeaa käyttöä omista ja kirkkohistorian virheistä oppien.

Sanoja *kirkkokuri* ja *seurakuntakuri* käytetään tässä kirjassa synonyymeinä, koska Raamatussa on vain yksi sana *ekkleeisia*, joka tarkoittaa Kristuksen ruumista niin maailmanlaajuisesti, alueellisesti kuin paikallisestikin. Raamatun sana *ekkleeisia* kattaa sekä sen, mistä olemme tottuneet puhumaan kirkkona (maailmanlaaja uskovien joukko tai alueellinen kirkkokunta), että sen, mistä olemme tottuneet puhumaan seurakuntana (paikallinen, yhteiseen jumalanpalvelukseen kokoontuva uskovien joukko). Koko Kristuksen ruumiin täyteys on läsnä siellä, missä paikallinen seurakunta viettää jumalanpalvelusta Jumalan sanan mukaisesti. Avaintenvalta ja kirkkokuri on seurakunnan kokoinen tehtävä. Oikeaa huolenpitoa jäsenistään voi oppia vain seurakunta, joka kokoontuu

Mitä on rippi? Mitä on parannus? Mikä on ripin ja parannuksen suhde? Mikä on ripin ja kasteen suhde? Miten rippi liittyy taivasten valtakunnan avaimiin, jotka Kristus on antanut kirkolleen? Mitä tämä avaintenvalta pitää sisällään? Kuka käyttää avaimia, jokainen uskova, pappi vai hengellinen karismaatikko? Kuka antaa synnit anteeksi? Voiko kaikki synnit saada anteeksi? Minkä edellytysten täytyessä synninpäästö voidaan julistaa? Mitä on kirkkokuri ja miten sitä tulisi harjoittaa? Voiko ihminen hyvittää syntejään? Voiko hän myötävaikuttaa pelastukseensa? Miten ihminen lopulta kestää pyhän Jumalan edessä viimeisellä tuomiolla ja pelastuu?

Tässä muutamia niistä kysymyksistä, jotka liittyvät taivasten valtakunnan avaimiin. Jeesus Kristus on uskonut kirkolleen taivasten valtakunnan avaimet eli vallan antaa anteeksi ja pidättää syntejä niin, että ne on samalla annettu anteeksi tai pidätetty myös taivaassa, Jumalan edessä. Luterilainen pastori Juuso Mäkinen käsittelee taivasten valtakunnan avainten oppia ja historiaa alkaen Pyhästä Raamatusta ja halki vanhan kirkon, keskiajan, uskonpuhdistuksen ja uuden ajan aina nykypäivän Suomeen asti. Teos antaa suuntaviivoja ripin ja kirkkokurin rakentavaan ymmärtämiseen ja käyttämiseen Kristuksen kirkossa.

